

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح منع تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات غیرمجاز و آسیب رسان به

سلامت در فضاهای مجازی و شبکه‌های ماهواره‌ای»

(اعاده شده از شورای نگهبان)(۲)

مقدمه

«طرح ممنوعیت تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات غیرمجاز و آسیب‌رسان به سلامت در فضاهای مجازی و شبکه‌های ماهواره‌ای» با هدف جرم‌انگاری تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات غیرمجاز و آسیب‌رسان به سلامت به‌ویژه در فضای مجازی در تاریخ ۱۳۹۳/۵/۲۶ اعلام وصول و در نهایت در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۵/۲/۲۱ با اصلاحاتی در عنوان و متن به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این مصوبه در تاریخ ۱۳۹۵/۳/۱۶ مورد ایراد شورای محترم نگهبان واقع گردید و مجلس شورای اسلامی اصلاحاتی را در راستای رفع ایرادهای مزبور در مصوبه به‌عمل آورد. لکن پس از ارسال نزد شورای نگهبان مجدداً در تاریخ ۱۳۹۶/۹/۲۷ مورد ایراد این شورا واقع شده است. از همین‌رو کمیسیون محترم بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی به‌منظور رفع ایرادها، اصلاحاتی را در مصوبه به‌عمل آورده است. در این گزارش به بررسی ایرادهای شورای محترم نگهبان و مصوبه کمیسیون محترم بهداشت و درمان می‌پردازیم.

مخصوص سخن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۹

شماره چاپ:

۸۷۶

بررسی ایرادهای شورای محترم نگهبان و گزارش کمیسیون بهداشت و درمان

شورای محترم نگهبان در خصوص مصوبه اخیر مجلس شورای اسلامی چهار ایراد را مطرح کرده است:

ایراد اول: مطابق ایراد مندرج در بند «۱» ایرادهای شورا؛ نظر به اینکه سند ملی گیاهان دارویی و طب سنتی توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه ۷۳۵ مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۲۵ به تصویب رسیده است و در این طرح مفاد سند مذکور رعایت نشده است لذا مصوبه مرقوم، مغایر اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی شناخته شده است. در توضیح این ایراد می‌توان به این امر اشاره کرد که مطابق مفاد ماده (۱)، تبلیغ گیاهان دارویی نیز مشمول این ماده است و حسب مفاد تبصره «۱» ماده مزبور، وزارت بهداشت و درمان مرجع تشخیص، تأیید و اثبات ادعاها در مورد گیاهان دارویی قرار گرفته است در حالی که مطابق بند «۳» ماده (۶) سند مزبور «ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب سنتی که از این پس ستاد خوانده می‌شود، وظیفه سیاستگذاری اجرایی، راهبری، هماهنگی، پایش شاخص‌ها و ایجاد ارتباطات بین دستگاهی لازم اعم از دولتی و خصوصی را برای گسترش فناوری و صنایع دانش‌بنیان در بخش گیاهان دارویی و طب سنتی در چارچوب این سند، برعهده دارد...» لذا اطلاق موارد مذکور در ماده (۱) مصوبه، که شامل گیاهان و فرآورده‌های گیاهی نیز می‌شود و سپردن تأیید این موارد به وزارت بهداشت و درمان مغایر این ماده از مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌شمار می‌رود. کمیسیون محترم بهداشت و درمان جهت رفع این ایراد متن ذیل را در قالب ماده الحاقی به مصوبه اضافه کرده که به‌نظر می‌رسد ایراد مزبور را مرتفع می‌سازد:

معاونت پژوهش‌های
سیاسی - حقوقی
دفتر: مطالعات حقوقی

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۱/۲۸

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۳۹۴۰-۷

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۲/۱

ماده الحاقی: در اجرای این قانون رعایت مفاد سند ملی گیاهان دارویی و طب سنتی مصوب ۱۳۹۲/۰۴/۲۵

شورای عالی انقلاب فرهنگی الزامی می‌باشد.

ایراد دوم: مطابق ایراد مندرج در بند «۲» ایرادهای شورا؛ نظر به اینکه در تبصره «۱»، صرف ادعای اثبات نشده یا تأیید نشده خلاف واقع و جرم تلقی شده است، خلاف موازین شرع شناخته شده است. تبصره «۱» ماده (۱) مقرر می‌دارد: «مصادیق اطلاعات نادرست و تبلیغ خلاف واقع عبارتند از: اطلاعات یا ادعاهای اثبات نشده یا تأیید نشده‌ای است که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی درباره روش فرآوری، تولید، نامگذاری تجاری، خواص، ترکیب، منشأ سودمندی، ارزش غذایی، روش درمانی و خدمات، آثار و منافع ناشی از ارائه خدمات یا درمان یا دارا بودن گواهی یا مجوز از مراجع داخلی یا خارجی درخصوص کالا و خدمات موضوع این قانون مشخص می‌گردد». در این تبصره حسب ایراد شورای محترم نخبان از آنجا که ممکن است فرد بتواند ادعای خود درخصوص کالای تبلیغ شده را به اثبات برساند لذا نمی‌توان به صرف ادعا وی را مجرم دانست. به‌منظور رفع این ایراد در گزارش کمیسیون بهداشت تبصره مورد بحث به این شکل اصلاح شده است که عبارت «خلاف قوانین مربوطه که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مراجع قانونی صاحب صلاحیت» جایگزین عبارت «اثبات نشده یا تأیید نشده» شده است. بر این اساس متن تبصره «۱» بدین ترتیب خواهد بود که: «مصادیق اطلاعات نادرست و تبلیغ خلاف واقع عبارتند از: اطلاعات یا ادعاهای خلاف قوانین مربوطه که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مراجع قانونی صاحب صلاحیت درباره روش فرآوری، تولید، و... درخصوص کالا و خدمات موضوع این قانون مشخص می‌گردد». درخصوص این اصلاحیه ذکر دو نکته ضروری است:

اول اینکه؛ درحال حاضر ضوابطی که چارچوب تبلیغات را تعیین می‌کند عمده‌تاً در قالب دستورالعمل و آیین‌نامه است و مقرر قانونی که مصوب مجلس شورای اسلامی باشد و ضوابط و ملاک‌های تبلیغ قانونی را تعیین و مشخص نماید وجود ندارد، ازاین‌رو این اصلاحیه از این حیث که ملاک تشخیص تبلیغ خلاف واقع را به قانونی ارجاع می‌دهد که درحال حاضر وجود خارجی ندارد می‌تواند در اجرا این قانون را با ایراد و اشکال مواجه کند.

نکته دوم اینکه، اگرچه به‌نظر می‌رسد مطابق ظاهر متن اصلاحی، وزارت بهداشت و مراجع قانونی صاحب صلاحیت صرفاً مرجعیت تطبیق اقدامات (تبلیغات) را با ضوابط قانونی خواهند داشت ولیکن با عنایت به نکته پیش‌گفته به‌نظر می‌رسد نگرش اصلاحیه این ماده به نحوی است که شائبه تفویض قانونگذاری درخصوص مفاد تبصره «۱» را به وزارت بهداشت و مراجع قانونی صاحب صلاحیت می‌دهد و از این جهت مغایر اصل هشتادوپنجم قانون اساسی مبنی بر منع تفویض قانونگذاری به‌نظر می‌رسد.

ایراد سوم: مطابق ایراد مندرج در بند «۳» ایرادهای شورا؛ جرم دانستن صرف ارائه نظریه، خلاف بند «۱۲» سیاست‌های کلی سلامت و در نتیجه مغایر بند «۱» اصل یکصدودهم قانون اساسی شناخته شده است. علاوه بر ایراد فوق اطلاق مذکور می‌تواند از جهت عدم مطابقت با بند «۱۲» سیاست‌های کلی سلامت نیز محل تأمل جدی باشد. توضیح اینکه مطابق بند مزبور «بازشناسی، تبیین، ترویج، توسعه و نهادینه نمودن طب سنتی ایران»^۱ ازجمله سیاست‌های کلی نظام در حوزه سلامت تلقی شده است. در نتیجه با توجه به اینکه ترویج و تبیین طب سنتی مستلزم بیان آثار و فوائد مواردی ازجمله گیاهان دارویی است و چنین اموری می‌تواند مورد تأیید وزارت مربوطه نباشد ممنوع و مشمول مجازات می‌گردد. البته در ذیل بند «۱۲» سیاست‌های کلی سلامت، به نظارت وزارت بهداشت به ارائه خدمات طب سنتی و داروهای گیاهی اشاره شده است، اما اطلاق و عموم و جرم‌انگاری مصوبه حاضر بسیار فراتر از حق نظارت مذکور می‌باشد. چنانچه ملاحظه می‌شود این ایراد نیز به نوعی با ایراد مندرج در بند اول درخصوص گیاهان دارویی و طب سنتی مرتبط می‌باشد که با عنایت به

۱. بند «۱۲» - بازشناسی، تبیین، ترویج، توسعه و نهادینه نمودن طب سنتی ایران.

۱-۱۲. ترویج کشت گیاهان دارویی تحت نظر وزارت جهاد کشاورزی و حمایت از توسعه نوآوری‌های علمی و فنی در تولید و عرضه فرآورده‌های دارویی سنتی تحت نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

۲-۱۲. استانداردسازی و روزآمد کردن روش‌های تشخیصی و درمانی طب سنتی و فرآورده‌های مرتبط با آن.

۳-۱۲. تبادل تجربیات با سایر کشورها در زمینه طب سنتی.

۴-۱۲. نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر ارائه خدمات طب سنتی و داروهای گیاهی.

۵-۱۲. برقراری تعامل و تبادل منطقی میان طب سنتی و طب نوین برای هم‌افزایی تجربیات و روش‌های درمانی.

۶-۱۲. اصلاح سبک زندگی در عرصه تغذیه.

اصلاحیه‌ای که در جهت رفع ایراد اول در مصوبه کمیسیون به عمل آمده است، این ایراد نیز می‌تواند مرتفع شود.

ایراد چهارم: مطابق ایراد مندرج در بند چهارم ایرادهای شورا؛ اطلاق ارائه اطلاعات یا ادعای اثبات نشده یا تأیید نشده در صورتی که نزد ارائه‌کننده صاحب صلاحیت و یا متخصص و نیز نزد شخص صاحب صلاحیت و متخصص دیگری تأیید یا اثبات گردیده باشد و بدون وجود اماره‌ای بر تزویر یا غش ارائه‌دهنده، خلاف موازین شرعی است. به‌نظر می‌رسد این ایراد به نوعی همان ایراد مندرج در بند دوم ایرادهای شورای محترم نگهبان است که با توجه به اصلاح تبصره «۱» که ذیل ایراد دوم توضیح داده شد این ایراد نیز می‌تواند مرتفع گردد.

نتیجه‌گیری

اگرچه به‌نظر می‌رسد اصلاحات مندرج در مصوبه کمیسیون محترم بهداشت درخصوص رفع ایرادهای شورای محترم نگهبان، می‌تواند رافع ایرادهای مزبور تلقی شود، لکن با عنایت به نکات پیش‌گفته درخصوص اصلاحیه مندرج در تبصره «۱» ماده (۱) از این حیث که اولاً ملاک تشخیص تبلیغ خلاف واقع را به قوانینی ارجاع می‌دهد که درحال حاضر وجود خارجی ندارد و ثانیاً چنین امری شائبه تفویض قانونگذاری به نهادهایی نظیر وزارت بهداشت و درمان را دارد ممکن است علاوه‌بر اینکه در عمل اجرای قانون را با ایراد مواجه نماید، کماکان مورد ایراد شورای محترم نگهبان نیز واقع شود.

